

■ Institut València d'Investigacions Econòmiques i la Fundació BBVA acaben de publicar el llibre *La localización de la población española sobre el territorio. Un siglo de cambios*, un estudi sobre l'evolució i la distribució de la població en el territori des de 1900 a 2001 realitzat a partir dels censos de cada deu anys. Les dades que aporta la investigació posen xifres a un fenomen ben perceptible: els Països Catalans han multiplicat la seua població per 5,4 en un segle i l'han concentrada en els nuclis urbans. Ara bé, l'estudi també posa de manifest altres fenòmens menys previsibles: de vint anys ençà, les ciutats de Barcelona i València han perdut població.

Els Països Catalans tenien l'any 1900, 3,6 milions d'habitants. En només cent anys, la població s'ha multiplicat per 3,1, fins als prop d'11,4 milions d'habitants registrats en els censos de 2001. L'arc mediterrani ha estat "la zona més dinàmica d'Espanya", segons la professora de la Universitat de València i coautora del llibre Matilde Mas, que sosté que aquest creixement s'ha sustentat en el propi creixement vegetatiu i, sobretot, en els moviments migratoris procedents d'altres comunitats autònomes. Així, l'estudi apunta a un despoblament sostingut de les zones de l'interior de la península que es produeix de manera paral·lela al que l'estudi anomena densificació de les zones costaneres, i més específicament, de l'Arc Mediterrani. És més, segons el treball, la concentració de la població en el litoral no s'ha produït només a expenses de les zones de l'interior, sinó que, "la perifèria litoral continua incrementant la seua població fins i tot a expenses del mateix interior de les províncies costaneres". En definitiva, que com més prop de la mar, millor. "Els mapes -apunta la investigació- assenyalen un fenomen que arriba a concentrar quasi un terç de la població no en les províncies -quasi sempre despoblades en el seu interior- sinó en els municipis costaners."

La primera conclusió és, doncs, que els Països Catalans, i més concretament les zones del litoral, van esdevenir al llarg del segle XX grans pols d'atracció. El procés ha derivat, alhora, en canvis molt importants en el model d'assentament sobre el territori. O el que és el mateix: abandonem el poble per anar a viure a

Més concentrats que fa un segle

Des de 1900, la població dels Països Catalans s'ha triplicat i s'ha concentrat en els nuclis urbans de més 50.000 habitants, on avui viu el 72,8% de la gent. Les grans ciutats, però, comencen a perdre població en favor de les zones metropolitanes.

ciutat. Les xifres mostren ben clarament aquest procés progressiu d'urbanització. Segons dades extretes de *La localización de la población española sobre el territorio*, mentre que en l'any 1900, el 21,22% de la població dels Països Catalans vivia en municipis de més de 50.000 habitants, el 2001, n'eren el 50,57%. En xifres absolutes, hem passat dels 820.172 habitants de 1900 als 4,7 milions de 2001 en aquest tipus d'assen-

taments. El nombre de municipis amb més de 50.000 habitants passa, de 1900 a 2001, de 3 (Palma, València i Barcelona) a 33.

Les xifres són tot just al contrari si mirem l'altra cara de les estadístiques. Al llarg del segle XXI, els pobles de menys de 5.000 habitants han passat de concentrar el 50,68% de la població al 6,33%. Es tracta, per tant, d'un fenomen de redistribució de la població propi d'un ter-

Pobles desapareguts

La localització de la població espanyola sobre el territori no solament parla de concentració. En aquest informe també es reflecteix el ball de municipis que han registrat segregacions, s'han fusionat o, simplement, han desaparegut. En xifres absolutes, els Països Catalans han registrat un saldo negatiu de 14 pobles en un segle, pocs si tenim en compte que en el conjunt de l'estat van ser 1.159 les poblacions de les que no queda ni rastre sobre els mapes. El fet és que, lluny del que assenyalen les estadístiques, en la majoria de comarques dels Països Catalans es va incrementar el nombre de municipis. La investigadora Matilde Mas assegura que "a aquestes altures del segle XXI és difícil pronosticar la desaparició d'un municipi", i constata que "la tendència apunta cap a un cert independentisme local", de pobles que es disgreguen de les poblacions matrius i que compensen la desaparició d'altres municipis. Així ha passat amb les Illes Balears (6 municipis més), Castelló (5), Lleida (6) i València (3). En canvi, en van perdre Barcelona (7 municipis menys), Tarragona (2) i, de manera molt destacada, Girona (26). Aquesta és la llista dels municipis que han abandonat aquesta categoria per incorporar-se a municipis més grans.

Barcelona: Horta, Sarrià, Valldan, Brocà, Palau, Santa Creu d'Olorda, Montnegre, Olzinelles, la Vola, Masos de Sant Pere de Torelló, la Baells, Sant Pere de Tarrassa, Hortsavinyà, Sentfores.

Castelló: Xiva de Morella, Ortells, Campos d'Arenós, Ballestar, Boixar, Coratxà, Fredes, Bel.

Girona: Bassegoda, Castell d'Empordà, Beget, Freixenet, Sant Andreu del Terri, Casavells, Vilatenim, Palau-Sacosta, Salt, Sant Daniel, Santa Eugènia de Ter, Sarrià de Ter, Viladonja, Palmerola, Dosquers, Oix, Taravaus, Batet, Sant Joan de Palamós, Vilanova de la Muga, Parròquia de Ripoll, Medinyà, Sant Miquel de Cladells, Sant Salvador de Bianya.

Illes: Establiments

Lleida: Donzell d'Urgell, Areu, Ainet de Besan, Norís, Tor, Anya, Baldomar, Tudela del Segre, Durro, Éller, Riu de Cerdanya, Tallendre, Prenyanosa, Gavarrà, Montanissell, Musa i Aransa, Villec i Estana, Guils, Pallerols, Tossal, Llesp, Malpàs, Viu de Llevata, Surp, Benés, Castellciutat, Estach, Altron, Enviny, Llessui, Claravalls, Figuerosa, el Talladell, Llanera de Solsonès, Mont-rós, Pobleta de Bellvei, Esplugu de Serra, Figols de la Conca, Gorp de la Conca, Palau de Noguera, Sapeira, Suterranya, Vilamitjana, Rocallaura, Baronia de Lavansa.

Tarragona: Ciurana de Prades, Rojals, les Irlles, Montbrió de la Marca, la Canonja, Tamarit, Sant Vicenç de Calders, la Mussara.

València: Beniopa, Benipeixcar.

ritori que ja ha realitzat el que els investigadors anomenen la transició demogràfica. La ciutat de Barcelona encapçala aquest procés de concentració, amb un increment de la seua població de 964.781, per davant de València (522.754), Palma (268.419), Alacant (235.091) o l'Hospitalet de Llobregat (234.128), nuclis als quals segueixen la resta de capitals de província i les poblacions de les àrees metropolitanes.

Aquestes darreres xifres, però, fan referència als moviments demogràfics de 1900 a 2001. Perquè si descendim a les dades de 1981 a 2001, hom troba un detall curiós: grans capitals com ara Barcelona, València o Palma de Mallorca han perdut població en els últims vint anys. És més, Barcelona va ser la ciutat de tot l'estat que més habitants va perdre en aquest període, amb una disminució de més de 248.000. València en va perdre més de 6.300.

Quina lectura cal fer d'aquestes dades? És que s'ha detingut el procés d'urbanització? Segons els experts, els Països Catalans es troben davant de "processos de redistribució de la població", o el que és el mateix, les grans ciutats ja s'han saturat i ara són les seues àrees metropolitanes i d'influència les que creixen. Barcelona, València o Palma continuen actuant com a grans pols d'atracció, però la carestia de sòl i el consegüent increment dels preus de l'habitatge, junt amb la millora dels mitjans de transport, afavoreixen la redistribució de la població lluny de les grans urbs. Les dades ho corroboren: la ciutat de Barcelona ha passat de concentrar el 57,61% de la població de la província el 1950, al 31,29% del 2001; València, del 36,60% de 1970 al 33,32% del 2001; Palma, del 44,27% de 1981 al 39,66% del 2001. En una situació semblant es troben Alacant i Tarragona, mentre que les ciutats de Castelló, Girona i Lleida estan en una fase menys madura i continuen acaparant el protagonisme demogràfic de les seues respectives comarques.

La disminució del pes de les grans capitals ha tingut com a beneficiàries les poblacions de les àrees metropolitanes. No ens pot estranyar, doncs, que de la llista dels quinze municipis més densament poblats de tot l'estat, onze pertanyen als Països Catalans. Són, per aquest ordre, Mislata, l'Hospitalet de Llobregat, Benetússer, Santa Coloma de

Dels 15 municipis més densament poblats de l'estat, 11 pertanyen als Països Catalans

Gramenet, Badia del Vallès, Barcelona ciutat, Premià de Mar, Cornellà de Llobregat, Tavernes Blanques, Burjassot i Esplugues de Llobregat.

Però si curiós resulta comprovar que les grans ciutats han perdut població, encara ho és més veure que el fenomen es reproduïx en les seues àrees metropolitanes clàssiques. "L'Hospitalet és un cas paradigmàtic", explica Matilde Mas. "Ha estat una de les ciutats demogràficament més dinàmiques, així que no ens ha d'estranyar que haja arribat a la saturació" i que en només deu anys, els que van de 1991 a 2001 haja perdut més de 33.000 habitants. "És possible afirmar –segons el llibre–, que s'ha arribat a una fase madura del procés d'urbanització" i assistim a "processos complementaris de redistribució de la població en un context d'urbanització del territori". Les àrees metropolitanes s'estenen com taques d'oli que s'escampen a mesura que van millorant les connexions amb el centre urbà. Llíria, a la comarca del Camp de Túria, a 28 quilòmetres de València, és un bon exemple. L'any 1900 els seus veïns representaven el 1,09% de tota la població de les comarques valencianes. Al llarg de tot el segle va anar perdent pes relatiu, fins arribar a representar el 0,61% de la província el 1981. Des d'aleshores, però, ha revertit aquesta tendència per situar-se en un 0,78%.

"Les províncies que han estat més dinàmiques van arribar a la màxima desigualtat entre municipis molt grans i molt menuts fa vint anys, i des d'aleshores es va produint un repartiment de la població sobre el territori més igualitari. En els casos de les àrees metropolitanes de Madrid i Barcelona va passar als anys setanta. A les Illes, en els anys vuitanta; Girona, València, Alacant i Tarragona, el 1991 i només Castelló i Lleida continuen sent desiguals, i per tant, menys madures."

Violeta Tena

Bany amb decòrum

EL CIRC DE LA FAMÍLIA BRUNETTI

Envieu les vostres perles a circbrunetti@eltemps.net

Com que és estiu, hem pensat a oferir-vos algunes idees per canalitzar el temps de lleure cap a la sagrada defensa de causes justes. Per això hem visitat la pàgina web de HazteOir.org que és el lloc on es congreguen totes les veus que clamen justícia "de la bona".

Nosaltres, us recomanem entusiàsticament la campanya "**Playas Familiares**". D'entrada ens ha costat d'esbrinar amb exactitud què volen més enllà de la reivindicació inconcreta de "**espacios para uso familiar en playas y piscinas públicas**"; continuant llegint ens ha semblat que el que volien és que els converteixin les platges en una mena de Marina d'Or: "**Fomento con monitores, en esos espacios, de actividades culturales al aire libre (teatro, cine, música, escultura, pintura, etc.) dirigidas a las familias.**" Estranya reivindicació, sí senyor. Tret que pretenguin postular que les famílies només van a la platja de nit (que és quan s'hi podria fer cinema –per la llum– i la resta d'activitats, sense molestar els banyistes). O sigui que hem hagut de continuar llegint a la recerca de la reivindicació troncal. Finalment, però, acaben dient què volen: "**La delimitación de espacios en las playas, piscinas públicas [...] para uso familiar en unas condiciones de respeto y amparo de la infancia.**"

I de què cal "amparar" ia mainada? De les cremades? De l'audiència de la COPE al radiocasset dels veïns? No. Ells tenen clar quin és el perill i el que cal exigir: "**El establecimiento de unas normas mínimas que garanticen unos mínimos de decoro y respeto a los demás**" Ara, home! Els ha costat de dir-ho: Banyadors de coll alt per a tothom. Que no veieu que la canalla és altament influenciable i podrien arribar a pensar que totes aquelles parts de l'anatomia que s'ensenyen són naturals? Sort que les lleis són clares, començant per la Sagrada Constitució Espanyola segons que s'afanyen a explicar: "**Esta situación discriminatoria [la manca de "platges familiars"] contraviene lo establecido por la Constitución Española en su Artículo 39.1, a saber: "Los poderes públicos aseguran la protección social, económica y jurídica de la familia"; del 39.4, "Los niños gozarán de la protección prevista en los acuerdos internacionales que velan por sus derechos."**

Si ho diu la Constitució (encara que sigui en una interpretació al·lucinant) a callar i a obeir, ja sabeu com va això. O sigui que, animeu-vos i participeu en aquesta campanya reivindicativa; estareu prenent part en una iniciativa pionera a Europa, segons ens adveren (i no ens estranya gens). Llàstima que al nostre litoral, només hi ha campanyes en marxa a Alacant i a Menorca. Es veu que de la Safor al Rosselló i a la resta de les Balears ja hi ha prou decòrum. O potser no han trobat prou gent amb tan poc decòrum per muntar campanyes d'aquestes.

Lluís Montserrat

Col·labora amb nosaltres i guanya el llibre de la família Brunetti

Cada setmana regalarem el llibre *El circ de la família Brunetti* a la millor troballa. Feu arribar les vostres perles a circbrunetti@eltemps.net (en qualsevol format: vídeo, text o arxiu sonor) o, per fax, al 932 384 263, amb les dades de la "troballa" (mitjà, data, secció, programa, autor...)